

УДК 336.717.061

Пахомова І. Г.¹, Міняйло А. В.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА РІВНЯ НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

За 2019 рік обсяг проблемних кредитів (NPL) в українських банках уперше за останні роки знизився нижче рівня 50% і на 1 січня 2020 року становив 48,4% (-4,5 в.п. за 2019 рік). Якість кредитних портфелів покращилася в банках усіх груп, крім банків із російським капіталом.

Основними факторами покращення якості кредитних портфелів є:

- зростання нового роздрібного кредитування (на близько 30% р/р). Це покращило якість роздрібного портфеля – за 2019 рік частка непрацюючих кредитів у цьому сегменті зменшилася на 11,9 в.п. до 34,1%;

- значні реструктуризації кредитного портфеля двома держбанками на суму понад 30 млрд грн за рахунок механізму добровільної фінансової реструктуризації. З урахуванням цих заходів, державні банки (крім ПриватБанку) скоротили частку непрацюючих кредитів з 55% до 49%;

- масштабна робота з очищення портфелів, здійснена іноземними банками шляхом продажу NPLs та списання за рахунок резервів. Частка проблемних кредитів у банках іноземних банківських груп (крім російських) скоротилася з 23,1% до 16%;

- зміцнення національної валюти, що призвело до відповідного скорочення гривневого еквіваленту NPLs у іноземній валюті.

Обсяг NPLs за кредитами фізичних осіб скоротився більшою мірою в іноземній валюті та переважно через три основні фактори – списання за рахунок резервів (понад 50% впливу), а також через добровільне врегулювання та продаж кредитів на вторинному ринку.

Висока частка NPLs – результат кредитної експансії минулих років, коли стандарти оцінювання платоспроможності позичальників були низькими, а права кредиторів недостатньо захищеними. Інша вагома причина – практика кредитування пов'язаних осіб, що припинили обслуговувати кредити під час кризи. На сьогодні всі непрацюючі кредити визнані банками, рівень покриття їх резервами постійно зростає та становить приблизно 95%. Тому надалі непрацюючі кредити суттєво не впливатимуть на фінансові результати та капітал банків. Проте велика їх частка – тягар для банківського сектору, особливо для держбанків, у яких сконцентровано приблизно 75% NPL сектору (близько 45% припадає на Приватбанк).

Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачено комплекс заходів, що дозволить зменшити рівень NPL у банках до 10%.

Значний приріст частки NPL протягом 2015-2017 років пояснюється переважно трьома факторами:

- проведеною НБУ оцінкою якості активів банків (AQR), що спонукало банки визнати багато кредитів непрацюючими;
- запровадження більш жорсткого визначення терміну "непрацюючий кредит (NPL)" відповідно до міжнародних практик (постанова Правління НБУ № 351);
- визнанням непрацюючих кредитів Приватбанком після націоналізації.

Попри помітний прогрес, рівень непрацюючих кредитів в Україні є чи не найбільшим у світі. Це не створює суттєвих ризиків для сектору – практично усі вони належно зарезервовані. Рівень покриття NPLs фінансовими резервами (за МСФЗ 9) досяг 93.8%, а пруденційними резервами (Постанова № 351) – перевищив 96%. НБУ очікує подальшого зростання останнього, оскільки банки з часом перестануть враховувати заставу за старими NPLs для оцінки пруденційних резервів. Фінансові установи повинні позбуватися непрацюючих активів. Тому в червні 2019 року НБУ затвердив Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України. Згідно з ним банки зобов'язані розробити та затвердити до квітня 2020 року стратегії управління

проблемними активами для зменшення частки NPLs на балансах. Успіх за цим напрямом переважно визначатиметься динамікою розчищення балансів державних банків – на них сьогодні припадає 73% непрацюючих кредитів. Тільки Приватбанк має 43% таких кредитів, практично усі вони – це кредити надані бізнесам його колишніх власників.

Статистика непрацюючих кредитів – один із ключових показників стану справ банківського сектору. Для НБУ важливо, щоб вона була якісною та повною мірою відображала справжню якість балансів банків. НБУ та банки проводять регулярний аналіз якості активів, щоб упевнитися, що це визначення не девальвує, і банки його використовують максимально консервативно.

Загалом НБУ зміг підтвердити, що статистика NPLs в Україні є надійною і практично повністю відображає справжній стан речей у секторі. Водночас, якщо використати ширшу категорію непрацюючих кредитів, яка би охоплювала як дефолтні, так і знецінені кредити, то їхня частка становила би на сьогодні 51.7% замість 48.9%, яка відображена в офіційній статистиці. Для усунення навіть цієї розбіжності НБУ планує зробити визначення непрацюючих кредитів більш консервативним, щоб воно охоплювало обидві категорії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт про фінансову стабільність: НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-R1.pdf?v=4
2. Про проблеми кредитування в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr001500-20>
3. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf?v=4